

N:o 55.

Uppläst och godkänd hos Första Kammaren den 31 mars 1906.

— — — — Andra Kammaren — 31 — —

Riksdagens skrifvelse till Konungen, i anledning af väckt motion med begäran om framläggande af förslag till ändring af förordningen angående åtgärder till förekommande af öfverdrifven afverkning å ungskog inom Västerbottens och Norrbottens län den 24 juli 1903.

(Lagutskottets utlåtande n:o 24.)

Till Konungen.

Vid innevarande års riksdag har enskild motionär ifrågasatt ändring i förordningen angående åtgärder till förekommande af öfverdrifven afverkning å ungskog inom Västerbottens och Norrbottens län den 24 juli 1903. Motionen vänder sig endast mot vissa detaljbestämmelser i förordningen och sträfvär, utan att vilja rubba de ledande grundsatserna i densamma, att i afsedda delar åstadkomma förändring i bestämmelser, hvilka hos den skogsägande befolkningen gifvit anledning till missbelåtenhet.

Bih. till Riksd. Prot. 1906. 10 Saml. 1 Afd. 1 Band. 10 Häft. (N:is 55, 56.) 1

Redan 1874 års förordning medgaf hemmansägare eller åbo att, utan särskildt tillstånd, af hemmanets skog till oundgängligt husbehof låta vid gården såga och använda undermåligt virke, en bestämmelse, som oförändrad kvarstod i dimensionslagarna före 1903 års lagstiftning. Då särskildt på 1870-talet smärre sågar talrikt funnos vid gårdarna, medförde stadgandet ej heller afsevärda svårigheter att få undermåligt virke försåadt, och tillstånd att å annat ställe än vid gården försåga dylikt virke var därför då knappast behöfligt. I den mån emellertid som sågverksindustrien alltmera vann insteg i dessa trakter, nedgick antalet småsågar betydligt, och stadgandet att endast vid gården få försåga till oundgängligt husbehof nödigt virke blef därmed af strängare beskaffenhet, än afsedt varit. Med hänsyn bland annat härtill antog ock, efter enskild motion, 1903 års Riksdag för sin del sådant stadgande, att hemmansägare eller åbo ej skulle vara förment att, utan särskildt tillstånd, af hemmanets skog, till oundgängligt husbehof, låta försåga undermåligt virke å sådana såginrättningar, hvilka ej äro afsedda till försågning af virke för export (husbehofssågar). Med detta stadgande, som af Eders Kungl. Maj:t fastställdes, utvidgades rätten att till husbehof försåga undermåligt virke för alla dem, hvilka ej hade någon såg vid sin gård, hvaremot förhållandet blef det motsatta för dem, som vid sin gård hade sågar, afsedda helt eller delvis till försågning af virke för export och för hvilka berörda rätt således inskränktes. Det är denna inskränkning, som hos hemmansägarna inom Västerbottens läns kustland framkallat ett missnöje, hvilket bland annat tagit sig uttryck i två under nästlidna år till Eders Kungl. Maj:t ingifna petitioner. Den omständigheten, att samma såg ett år användes endast i den omfattning, att den kan betraktas som husbehofssåg, ett annat år åter jämväl till försågning af virke för export, har ock vållat betydliga konflikter mellan skogsstatens bevakningspersonal och befolkningen, då denna till sådana sågar för försågning framfört till husbehof nödigt virke, och det förhållandet, att den ena gången till sådan såg framfördt husbehofsvirke lämnats oantastadt, men en annan gång tagits i beslag, måste själfallet vara ägnadt att ytterligare stegra missnöjet. I detta sammanhang vill Riksdagen erinra om hvad öfverjägmästaren i Skellefteå distrikt i en till domänstyrelsen den 19 nästlidne februari aflåten skrifvelse härutinnan yttrar. Han anför, att, af angifven orsak, det nästan blifvit en ren omöjlighet att för ortens förbrukning och för delägarne i byasågarna erhålla för hemmanens oundgängliga husbehof erforderligt sågadt virke af mindre dimensioner, om icke under viss kortare tid och

under skärpt kontroll tillfälle bereddes hemmansinnehafvare att få använda dessa sina sågar till ursprungliga ändamålet: husbehofs försågning. Det lär alltså vara af behovet påkalladt att råda bot för detta öfverklagade missförhållande, och vill Riksdagen härvid framhålla, hurusom det icke kan anses annat än billigt, att befolkningen får vid närmast liggande såg — af hvilken beskaffenhet den vara vill — försåga det undermåliga virke, som är för dess husbehof *oundgängligt*. Första villkoret härför är, att för detta behofs tillgodoseende främst anlitas den virkestillgång, som genom redan tillåten afverkning står gårdsägaren till buds såsom afverkning för odling eller enligt fastställd hushållningsplan m. m., så att endast för det, som därutöfver erfordras, finge anlitas den utvidgade rätt, hvarom nu är fråga. Därjämte måste denna rätt så regleras, att ej det med lagen afsedda skyddet för skogen äfventyras. Det synes Riksdagen kunna ifrågasättas att för reformens genomförande använda följande sätt att gå till väga. När en hemmansägare för sitt oundgängliga husbehof vill försåga undermåligt virke å såg, som ej är att anse som husbehofs såg, bör han anmäla sig hos vederbörande revirförvaltare och begära, att det för behovets täckande af honom uppgifna nödvändiga antal timmer å rot utstämplas. Sådant skall då ske genom vederbörande skogsbetjants försorg och hemmansägaren därefter utan äfventyr vara berättigad att å hvilken såg som helst försåga ifrågavarande virke. Visar sig sedan, att det sålunda försågade virket ej användes till husbehof, bör bötesansvar inträda. Den med utstämplingen förenade kostnad bör enligt Riksdagens mening utgå af statsmedel. Riksdagen håller före, att med bestämmelser af nu ifrågasatt slag de väsentliga anledningarna till missnöje mot förordningen i ifrågavarande del skulle undanröjas, utan att dess effektivitet därigenom äfventyrades.

1874 års förordning i ämnet innehöll bestämmelse om att virke, som olofligen afverkats, skulle tagas i beslag och dömas förbrutet. Rätt att i beslag taga sådant virke tillkom allmän åklagare, tjänsteman och betjante vid skogsstaten samt tullstatens tjänstemän, desse sistnämnde inom hamn och lastageplats. Rättighet att utföra åtal i sådana mål ägde endast allmän åklagare och jägeribetjäning, på sätt gällande författningar stadga, hvarför tulltjänsteman, som gjort beslag, därom skulle göra anmälan hos allmän åklagare eller jägeritjänsteman. Medel, som inflöto genom försäljning af virke, som enligt författningen var beslag underkastadt, skulle fördelas så, att en tredjedel skulle tillfalla kronan och två tredjedelar åklagaren, dock att, därest annan behörig person verkställt beslaget, denne

skulle af åklagareandelen undfå hälften. Stadganden om sättet för beslagtaget virkes försäljning saknades däremot i förordningen. Till en början lärer sådan försäljning — liksom af allt annat kronan tillhörigt virke, afsedt för afsalu — hafva ägt rum genom Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvandes försorg. Då emellertid försäljningarna härigenom fördröjdes och särskildt på grund af den dåvarande bevakningspersonalens fåtalighet svårigheter yppade sig att på ett tillfredsställande sätt bevaka beslagtaget virke, utbildade sig snart nog den praxis, att sådant virke omedelbart efter beslaget och i regel under hand försålles, oftast innan det dömts förbrutet. Det inträffade då ofta, att den, från hvilken beslaget skedde, återköpte sitt virke, särskildt därför att annan köpare i mångt fall ej stod att finna. Huruvida detta skett till underpris, kan Riksdagen ej vitsorda, men möjligheten häraf är icke utesluten. I alla händelser blef följden af denna underhandsförsäljning, att allmän kontroll därå uteslöts. Hvarken 1888 eller 1903 års författningar införde bestämmelser om sätt för försäljning af beslagtaget virke. Då i de år 1903 antagna förordningar om vård af enskildes skogar och om skyddsskogar bestämmelser meddelats om sättet för försäljning af beslagtaget virke, men ej liknande stadganden infördes i dimensionslagen, torde detta berott på, att man så litet som möjligt ville ändra sistnämnda författning. Förhållandena kvarstå således i detta afseende oförändrade utan att emellertid vidare uppbäras af de skäl, som framkallat dem. Genom anställande numera af en talrikare bevakningspersonal har anledningen till en snabb försäljning af beslagtaget virke delvis försvunnit. Vissa i motionen påpekade olägenheter i det rådande systemet framstå därför än klarare, nämligen *dels* att man ej vet, om staten tillnärmelsevis får hvad den kunde få för sitt virke, *dels* ock att befolkningen bibringas den uppfattningen, att blott den betalar något till en statens skogstjänsteman under hand, får den framföra huru mycket undermåligt virke som helst till sågarna, hvilken uppfattning desto lättare vinner insteg, som i allmänhet den, från hvilken virket tages i beslag, från skogstjänstemannen efter beslaget, och innan beslagets laglighet pröfvats af domstol, återköper virket. Till dessa olägenheter afskaffande torde ändring i lagstiftningen vara af behovet påkallad. Motionären har i detta afseende föreslagit, att, då virke intill en viss minimikvantitet beslagtagits, försäljning skulle ske å offentlig auktion, eller att köpeanbud å det beslagtagna eller andelar därpå finge af spekulanter ingifvas till revirförvaltaren före viss genom annons i ortens tidningar angifven dag. Till ledning för lagstiftningen torde härvid lämpligen kunna

tjäna de bestämmelser, som äro gällande för försäljning af skogsalster från statens skogar, äfvensom de stadganden angående beslagtaget virkes försäljning, som finnas införda i lagen angående vård af enskildes skogar 9 § och lagen angående skyddsskogar 5 §. Regeln är, att dessa försäljningar skola ske å offentlig auktion, hvilken enligt sistnämnda båda lagar skall förrättas af åklagaren. Endast smärre virkespartier för statens räkning äger jägmästaren i allmänhet under hand försälja, och blott om vtd utlyst auktion å större parti antagligt anbud ej afgifvits, kan jägmästaren erhålla förordnande af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande eller domänstyrelsen att under hand försälja äfven sådant parti. Det föreslagna sättet om infordrande af anbud torde ock i vissa fall vara lämpligt. Fall kunna emellertid äfven tänkas, då försäljning direkt under hand bör lämpligen äga rum. Utom då fråga är om smärre virkespartier, torde sådant blifva erforderligt, när till följd af stundande islossning en snar försäljning är af nöden, äfvensom när eljest förhållandena därtill föranleda. Hvilka bestämmelser som härutinnan kunna finnas erforderliga, torde anställd utredning närmare gifva vid handen. Det kan ifrågasättas, om ej jämväl i administrativ väg utfärdade bestämmelser rörande en från vederbörande öfverjägmästares sida utöfvad kontroll skulle vara värdefulla.

Då de bestämmelser, 1874 års förordning innehöll angående förbud mot fritt förfogande af undermåligt virke, kunde blifva till hinder för en sund skogsvård, i det denna ofta kräfver afverkning af undermålig skog för beredande af utrymme för duglig skogsåterväxt, medgaf lagen ägare till skog, för hvilkens ordentliga skötsel och vård fordrades afverkning af undermåligt virke, att, om han ville låta skeppa eller såga detta virke, anmäla sig hos vederbörande revirförvaltare, hvilken efter verkställd undersökning ägde, därest sådan afverkning befanns öfverensstämma med grunderna för god skogshushållning, gifva tillstånd till afverkning för skeppning eller sågning, dock att träd, som vid storändan höll fem decimaltum eller mera i genomskärning, ej finge afföras, innan det genom förrättningsmannens försorg blifvit med kronomärke stämpladt. Ville ägaren sig till säkerhet hafva virke jämväl af mindre dimensioner stämpladt, var han därtill berättigad. Begärdes sådan förrättning före den 1 juni, skulle, där så ske kunde och skogsägaren det äskade, undersökningen och utstämplingen företagas i sammanhang med de utsyningsförrättningar å kronans skogar, som under året förekommo. Jordägaren skulle ej vara pliktig att för ofvannämnda utsyning eller stämpling vidkännas annan kostnad än godtgörelse till förrättningsmannen för den

tid, förrättningen å stället upptog, i hvilket afseende jordägaren skulle erlægga såsom arfvode för hvarje dag fem kronor äfvensom förse förrättningsmannen med kost och husrum eller gifva ersättning därför. Denna blef längre fram bestämd att utgå med tre kronor per dag. I sammanhang med 1882 års förordning och för att ytterligare befordra en rationell skogsvård stadgades, att den utsyning af undermåligt virke, hvarom nyss nämnts, skulle verkställas utan kostnad för jordägaren, därest skogen vore indelad till ordnad hushållning enligt plan, som blifvit af skogstyrelsen godkänd, samt utsyningen afsåge virke, som enligt planen vore bestämdt att afverkas. Dessa bestämmelser kvarstodo oförändrade i 1888 års förordning och undergingo ingen väsentlig förändring genom 1903 års lagstiftning. Ifrågavarande stadganden gånge tidigt nog anledning till missbelåtenhet. Då ersättning till förrättningsmannen skulle utgå per dag och en mindre skogsägare gifvetvis icke kunde erhålla utsyning annat än å smärre virkespartier, kunde en förrättning, hvilken under sådana förhållanden ofta nog icke erfordrade en hel dag, blifva rätt betungande för nyss nämnde skogsägare i förhållande till de obetydliga trädpartier, han till fritt förfogande fick utsynade. Den lindring, bestämmelserna om fri utsyning, när skogen indelats till ordnad hushållning, voro afsedda att medföra, har aldrig blifvit af betydelse, då endast ett fåtal indelningsplaner ingifvits till skogs- eller numera domänstyrelsen. När utsyningar för ifrågavarande ändamål begärdes, blef det ock vanligt, att särskildt större skogsägare anhöllo att på samma gång få utsynad jämväl den fullmåliga skog, de önskade afverka. En sådan ur skogsvårdssynpunkt synnerligen fördelaktig begäran blef ock enskildt af utsyningsförrättaren villfaren, men då för denna extra förrättning några särskilda bestämmelser naturligen icke funnos meddelade angående den ersättning, skogstjänstemannen därför till äfventyrs skulle bekomma, inträffade det, att enskilda aftal härom uppgjordes. Detta förhållande gaf snart anledning till missbelåtenhet hos befolkningen. Man ansåg, i regel utan fog, att jägmästarne här erhöllo en extra ersättning af den enskilde större skogsägaren för att gynna denne på deras bekostnad, som ej läto företaga dylika extra utsyningar. I och för sig af stor betydelse för skogsvården, blefvo således dessa förrättningar ägnade att hos befolkningen uppväcka misstro mot skogstjänstemännen. Härtill kan ock hafva bidragit, att förrättningsman betingat sig särskild ersättning per träd i de enstaka fall, då större skogsägare någon gång enskildt anmodat honom att i samband med uppgörande af indelningsplaner å deras skogar, därvid taxering skett medelst trädräkning, såsom

extra afverkning utsyna och utstämpla undermålig och skadad skog. Domänstyrelsens cirkulär den 27 januari 1903 förutsätter numera emellertid, att sådana taxeringar väl kunna uppgöras i samband med afverkningsplanerna, men äger jägmästaren att härför utfå ersättning af statsmedel. Det är numera endast den särskilda kostnaden för handtlangning vid dessa förrättningar, den enskilde skogsägaren får bekosta. Det har vidare uppgifvits, att, när utsyningsförrättning begärts efter den 1 juni, jägmästaren för att under året utföra densamma betingat sig särskild godtgörelse af skogsägaren, och skulle detta i sin mån gifvit anledning till missbelåtenhet. Angående ersättning för utsyningsförrättningar i detta fall innehåller icke någon af dimensionslagarna bestämmelser, och lär det därför vid något tillfälle hafva inträffat, att en jägmästare härför betingat sig särskild reseersättning. Numera är, enligt hvad Riksdagen inhämtat, i alla händelser förhållandet så ordnad, att jägmästaren tidigt på sommaren till öfverjägmästaren ingifver förteckning å de förrättningar, han under återstoden af året har att utföra, äfvensom plan öfver deras ordningsföljd, och sedan ifrågavarande förslag af öfverjägmästaren granskats och godkänts, varder detsamma i god tid, innan förrättningsmannen afreser, offentligen kungjordt. Härigenom äro således ifrågavarande förrättningar underkastade den offentlighet, som bör utgöra garanti mot sist anmärkta förhållande. I allt fall kvarstå, såsom af ofvanstående redogörelse framgår, bestämda anledningar till missbelåtenhet med dimensionslagens bestämmelser i här ifrågavarande afseende.

Då lagen närmast afser skogsskydd och för det ändamålet pålagt den skogsägande befolkningen vissa rätt betydande inskränkningar i dispositionsrätten till skogen, synes det Riksdagen, som om ej någon åtgärd till undanröjande af berättigade anledningar till missbelåtenhet med densamma borde försummas. Och särskildt i här förevarande afseende gäller det att förändra sådana bestämmelser, hvilka hos befolkningen visat sig ägnade att uppväcka misstro till skogstjänstemännens opartiskhet. Ur desses synpunkt lär det därför också en reform vara att förorda. Densamma bör bidra till stärkande af skogsstatens i ifrågavarande trakter ofta synnerligen ömtåliga och grannliga ställning.

Riksdagen vill för sin del som förslag till förbättringar i ifrågavarande afseende förorda bestämmelser i följande riktning. All den undermåliga skog, som för rationell skogsskötsel behöfver afverkas, och hvilken man önskar erhålla till fritt förfogande, bör utstämplas. Men samtidigt bör äfven medgifvas den ur synpunkten af en god skogsvård betydelse-

fulla utstämplingen af den fullmåligen skog, som man önskar afverka. För att vid samtliga dessa utsyningar förekomma ofvan berörda anledningar till misstroende från befolkningens sida mot de tjänstförrättande utsyningsmännen vore det lämpligt, att all enskild ersättning till desse, utgående vare sig enligt nu gällande författningar eller på grund af enskild uppgörelse, helt förbjödes och ersättning i stället utbetalades af staten. Härigenom finge ock vederbörande skogstjänsteman en i förhållande till skogsägaren mera oberoende ställning. Ifrågasättas kunde, om man, såsom i lagen angående skyddsskogar, borde stanna härvid och göra ifrågavarande utsyningar fullt afgiftsfria för skogsägaren. Skäl kunde ju härför andragas, men synes det Riksdagen, som om man därmed lämnade tillfälle öppet för påkallande af utsyningar, utan att verkligt behof ur synpunkten af skogens rationella skötsel därtill föreläge. Med hänsyn bland annat härtill torde skogsägaren böra ersätta staten den med förrättningen förenade kostnad, och vore det i sådant afseende ur flere synpunkter fördelaktigt, om ersättning utginge per träd och kubikmassa, i likhet med hvad som är gällande enligt kungörelsen den 11 december 1903 angående afgäld för utsyning af virke i vissa fall inom de sex norra länen. Härmed vunnes till en början öfverensstämmelse i förevarande afseende mellan nu ifrågavarande skogsägare och sådana inom samma trakter boende kronohemmans och nybygges åbor äfvensom skatte- och frälsehemmansägare samt ägare af sågverk med s. k. privilegierad stockfångsträtt, hvilka endast efter utsyning få disponera sin skog. Vidare skulle ett sådant sätt för utsyningsafgifternas bestämmande helt visst medföra någon lättnad för de mindre skogsägarna därigenom, att utsyningsafgifterna särskildt för det smärre virket, hvilka enligt kungörelsen den 11 december 1903 äro beräknade till endast 2¹/₂ öre per kubikmeter, skulle ställa sig billigare, än hvad nu kan blifva förhållandet med ersättning per dag. Debitering och uppbörd af ifrågavarande afgifter torde kunna ske i likhet med hvad förhållandet är med afgifterna enligt nyssnämnda kungörelse, d. v. s. i sammanhang med kronoskatterna på sätt i Eders Kungl. Maj:ts bref den 13 juni 1890 är stadgad. För att slutligen bereda skogsägarna möjlighet att utan större tidsutdräkt erhålla sina ifrågavarande utsyningar vore det lämpligt, att därtill användes ej blott, såsom nu, jägmästare och assistenter, utan ock att den för bland annat Västerbottens och Norrbottens län för närvarande anställde skogsingenjören kunde vid skogsförrättnings handläggning biträda med utsyningar.

Med stöd af hvad sålunda anförts, får Riksdagen anhålla, det täcktes Eders Kungl. Maj:t låta verkställa utredning samt, i den mån densamma därtill gifver anledning, förelägga Riksdagen förslag till ändringar i förordningen angående åtgärder till förekommande af öfverdrifven afverkning å ungskog inom Västerbottens och Norrbottens län den 24 juli 1903 i syfte

a) att hemmansägare eller åbo, under förutsättning af nödig kontroll, berättigas att äfven vid andra sågar inom länen än husbehofssågar till oundgängligt husbehof låta försåga undermåligt virke;

b) att tillfredsställande bestämmelser må åstadkommas rörande sättet för försäljning af beslagttaget virke; samt

c) att afgifter för de i 3 § 1 mom. omförmälda utsynings- och utstämplingsförrättningar erläggas till staten i stället för till förrättningsmannen.

Stockholm den 31 mars 1906.

Med undersåtlig vördnad.